

РОЗВИТОК ЗЕРНОВОЇ ГАЛУЗІ В ВИКОРИСТАННІ СІВОЗМІН

Підвищення економічної ефективності виробництва зерна полягає в використанні системи факторів, які можна об'єднати в чотири основні групи: агробіологічні, технічні та організаційно-економічні та соціальні [1].

До технічних факторів відносяться системи машин по обробці ґрунту і збирання врожаю. Організаційно-економічні фактори представлені такими їх складовими як організація праці, матеріальне стимулювання і державне регулювання. Четверту групу представляє мотивація праці. Але найважливішою на сьогодні вважається четверта група, яка представлена агротехнічними та біологічними факторами, з яких найбільш важливе значення має використання перспективних, районованих сортів і гібридів зернових культур, застосування науково обґрунтованої і ефективної системи обробітку ґрунту і система заходів по боротьбі з хворобами та шкідниками.

Важливість цих факторів полягає в тому, що в Україні продовжується руйнація родючого шару ґрунту. Внаслідок надмірної мінералізації і ерозії ґрунтів Україна щорічно втрачає, на думку фахівців, 32-33 мільйони тонн родючого шару, а еколого-економічні збитки перевищують 9 мільярдів гривень. Цьому сприяє значна розораність українських ґрунтів, яка складає по деяким розрахункам до 87%, що є найбільшим у Європі.

Рілля Запорізької області та інших південних регіонів страждають від посух, водної і вітряної ерозії, наслідків меліорації, яка призвела до підвищенню рівня солонцюватості ґрунтів. Відсутність фінансових ресурсів, невпевненість в довгостроковості укладених договорів оренди стають на заваді використанню гіпсування.

За роки незалежності змінилась структура посівів в переважній більшості господарств. Все більшу частку стали займати технічні культури, такі як соняшник, соя і ріпак, що також призводить до втрати родючості ґрунтів (табл.1).

Динаміка посівних площ сільськогосподарських культур
в Запорізькій області за період 1990-2011 роки

Види культур	Роки						2011 до 1990 у %	2011 до 2000 у %
	1990	1995	2000	2005	2010	2011		
Зернові культури	812,7	725,6	795,4	781,9	845,7	849,7	104,6	106,8
у тому числі:								
пшениця	567,3	149,7	336,1	387	486,6	484,8	85,5	144,2
ячмінь	119,2	364,8	314,5	299,6	284,8	253,2	212,4	80,5
Технічні культури	210,6	266,7	376,8	555,2	635	647,6	307,5	171,9
з них: соняшник	192,3	252,6	355,8	525,6	572,2	610,2	317,3	171,5
соя	6,6	1,9	1,6	9,1	8,4	8,7	131,8	543,8
ріпак	0,4	0,4	10,2	4,9	35,3	11,5	2875,0	112,7
Картопля та овоче- баштанні культури	75,7	91,4	84,9	70,1	60,4	57,5	76,0	67,7
Кормові культури	635	539,7	238,1	91,3	58,7	60,2	9,5	25,3
Площа чистих парів	206,7	221,4	292	260	134,4	127,9	61,9	43,8

За даними таблиці 1 площі, зайняті під зернові культури, в 2011 році порівняно з 1990 роком збільшились на 4,6%, а порівняно з 2000 роком – на 6,8%. Значні зміни відбулись з площами, зайнятими озимою пшеницею. В 2011 році вони на 14,5% зменшились порівняно з 1990 роком, а порівняно з 2000 роком збільшились на 44,2%. Навпаки, посівні площі під технічними культурами значно зросли. Так з 1990 року до 2011 року площі під технічними культурами в області збільшились більш як в 3 рази. Майже в 3,2 рази збільшились в Запорізькій області площі під соняшником, в 29 разів – під ріпаком, на 31,8% - під соєю. В свою чергу площі під картоплею, овоче-баштанними і кормовими культурами зменшились від 1% до 90%. На 38,1% скоротилась площа чистої пари.

В 2011 році порівняно з 1990 роком суттєво зменшилась урожайність зернових культур (табл.2).

Динаміка урожайності зерновій культур в аграрних підприємствах Запорізької області за 1990-2011 роки

Види культур	Роки						2011 до 1990 у %	2011 до 2000 у %
	1990	1995	2000	2005	2010	2011		
Зернові культури	38,3	21,5	15,5	23,5	22,7	26	67,9	167,7
у т.ч. пшениця	42,5	27,8	17,3	30,3	26,1	30,1	70,8	174,0
жито	29,8	24,9	16,1	19,7	16,7	24	80,5	149,1
ячмінь	29,4	21,8	14,3	15,6	16,9	19,7	67,0	137,8
овес	23,4	15,9	14,1	14,5	13,7	14,9	63,7	105,7
кукурудза на зерно	37,8	22,7	18,2	26,2	31,1	30,3	80,2	166,5
просо	16,4	15,1	9,1	10,8	13,5	15	91,5	164,8
гречка	6,8	4,7	6,2	6,1	5,4	6,9	101,5	111,3
зернобобові	18,7	10,8	10,7	13	16,1	13,4	71,7	125,2

Як бачимо, урожайність по всім культура зменшилась, крім гречки. В цілому урожайність зменшилась на 32,1%, по пшениці – на 29,2%.

В зв'язку з цим на земельні ділянки сільськогосподарського призначення Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів» [2] для ведення товарного сільськогосподарського виробництва впроваджується розроблення і затвердження в установленому порядку проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та упорядкування угідь та передбачуються заходи з охорони земель.

Список використаної літератури:

1. Пути повышения экономической эффективности производства зерна [електронний ресурс] // режим доступу: <http://www.agroekonomika.ru/2010/01/blog-ost-773.html>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження родючості ґрунтів» [електронний ресурс] // м. Київ, 4 червня 2009 року №1443-VI, // режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1443-17